

Asia: VN/3781/2024

Kuulemiskierros selontekoluonnoksesta aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä

1. Aluekehittämisen tavoitteet

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat aluekehittämisen määritelmään ja tavoitteisiin liittyen relevantteja?

Selonteossa tunnistetut näkökohdat aluekehittämisen määritelmään ja tavoitteisiin liittyen ovat pääosin relevantteja. Aluekehittämisen tavoitteet, kuten kestävän kehityksen, kasvun ja kilpailukyvyyn edistäminen, asukkaiden hyvinvoinnin parantaminen ja elinympäristön laadun parantaminen, ovat ajankohtaisia ja kattavat monipuolisesti aluekehittämisen eri ulottuvuudet.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus ovat ajankohtaisia teemoja, samoin alueellinen eriytyminen sekä kansainvälinen yhteistyö. Näiden teemojen huomioiminen voisi täydentää aluekehittämisen tavoitteita ja tehdä niistä entistä kattavampia. Erityisesti tulisi huomioida alueellisen eriytymisen teema ja arvioitava, että voidaanko alke-lainsäädännön uudistamisella ja sen yhteyksillä muuhun lainsäädäntöön luoda paremmat edellytykset vaikuttaa tähän kehitykseen, joka pääosin johtuu toimintaympäristön nopeista muutoksista. Samoin tulisi arvioida, että ovatko tavoitteiden saavuttamisen välineet ja sovitut toimenpiteet riittävän tehokkaita

2. Viranomaiset ja niiden roolit sekä aluekehittämisen muut toimijat

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat viranomaisten rooleihin liittyen relevantteja?

Selonteossa tunnistetut näkökohdat viranomaisten rooleihin liittyen ovat relevantteja. Viranomaisten roolit ja niiden tehtävät on kuvattu selkeästi. Erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) koordinaatiotehtävä sekä maakuntien liittojen ja ELY-keskusten roolit on kuvattu hyvin. Samoin on tunnistettu näihin rooleihin liittyvät haasteet ja kehittämistarpeet.

Selonteossa on tunnistettu, että ELY-keskusten tehtävät aluekehityksen edistämässä eivät ole selkeästi määriteltyjä, vaan rooli perustuu viraston toiminta-ajatukseen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetussa laissa (897/2009) ei ole säädetty ELY-keskukselle aluekehittämiseen liittyvää tehtävää, kuten toimeenpanolain § 6 toteaa. ELY-keskuksien roolia koskevat epäselvyydet on selonteossa tunnistettu hyvin.

Kehittämisenäkökulmina onkin syytä kiinnittää entistä enemmän roolien selkeyteen, joka vahvistaa myös tulostavuuksia ja omistajuutta. Tulee pyrkiä objektiiviseen ja neutraaliin vaikuttavuuden, kustannustehokkuuden ja tuloksellisuuden tavoitteluun.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Voisi olla hyödyllistä tarkentaa, miten uudet toimijat, kuten hyvinvointialueet ja työllisyysalueet, integroituvat aluekehittämisen kokonaisuuteen.

3. Ohjelmatyö ja yhteistyömenettelyt

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat ohjelmatyöhön ja yhteistyömenettelyihin liittyen relevantteja?

Selonteossa arvioidaan yhteistyömenettelyjä kattavasti ja esitetään konkreettisia suosituksia niiden parantamiseksi. Näiden toimenpiteiden avulla voidaan parantaa yhteistyömenettelyjen tehokkuutta ja vaikuttavuutta, mikä edistää aluekehittämisen tavoitteiden saavuttamista.

Aluekehittämisen toimeenpanon välineistö on hyvä tunnistaa, samoin siihen liittyvät vahvuudet sekä heikkoudet. Tähän tarkoitukseen ei ole tällä hetkellä suunnattu kansallista rahoitusta. Kansallinen rahoitus toisi ALKE-prosessiin merkittävyyttä ja sisältöä.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

ELY-keskusten rooli ohjelmatyössä ja yhteistyömenettelyissä on keskeinen, ja selonteossa tunnistetut näkökohdat ovat pääosin relevantteja. Kuitenkin tarkempi arviointi vaikuttavuuden parantamisesta ja käytännön haasteiden ratkaisemisesta voisi täydentää selontekoa ja tehdä siitä entistä kattavamman.

4. Tukimenettelyt, tukikelpoisuus ja kustannusmallit

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat tukimenettelyihin, tukikelpoisuuteen ja kustannusmalleihin liittyen relevantteja?

Kannatamme yksinkertaistettujen kustannusmallien käytön vahvistamista ja hallinnollisen tehokkuuden lisäämistä. Ohjelmakausien kokonaishallinnon näkökulmasta tulisi pyrkiä myös yksinkertaistamiseen

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Suoran EU-rahoituksen näkökulma ja sen hyödyntäminen olisi hyvä tuoda esille.

ELY-keskuksen näkökulmasta on hyvä tunnistaa, että yrityksen kehittämisavustus on muutakin kuin alue- ja rakennepolitiikan väline. Kehittämisavustuksen merkitys pk-yritysten uudistumisen edistämässä, kestävä kasvun (innovaatio ja kasvu) tavoitteiden edistämässä. Se on myös tärkeä osa alueiden (ELY-keskusten/elinvoimakeskusten palvelua, samoin sillä on merkitystä Suomen viennin edistämässä (Team Finland -palvelupolku).

Tämä liittyy laajemmin myös elinvoimakeskusuudistukseen, jossa tuleville elinvoimakeskukselle on määritelty laissa vastuu pk-yritysten neuvonta-, aktivointi- ja palveluohjaustehtävissä, TF-verkoston alueellisessa koordinaatiotehtävissä, pk-yritystoiminnan edistämiseen liittyvässä alueellisessa ekosysteemityössä sekä mm. työelämän laadun kehittämisessä. Lisäksi monet elinvoimakeskusten tavoitteet liittyvät ESR+ rahoituksella edistettäviin teemoihin. Tämä entisestään korostaa tarvetta arvioida ELY-keskusten (elinvoimakeskusten) ja liittojen tehtävänjakoa olisi hyvä terävöittää, myös monissa muissa teemoissa.

5. Lainsäädännön kokonaisuus

Onko selonteon tarkastelu aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännön kokonaisuudesta tasapainoinen ja relevantti?

Lainsäädännön tavoitteet ja niiden toteutuminen on kuvattu kattavasti. Lainsäädäntö on mahdollistava ja siinä mielessä joustava.

Puuttuuko kokonaisuudesta jokin näkökulma, joka tulisi lisätä?

Kokonaisuutta voisi täydentää vielä tarkemmalla arviolla siitä, miten lainsäädännön tavoitteet ovat käytännössä toteutuneet ja mitä haasteita on ilmennyt. Lisäksi olisi hyödyllistä tarkastella, miten lainsäädäntöä voitaisiin kehittää edelleen, jotta se vastaisi paremmin muuttuvan toimintaympäristön tarpeisiin. Lainsäädännön tarkastelukulmaa voisi vielä laajentaa ja arvioida, että voisiko lainsäädännöllä parantaa aluekehityksen vaikuttavuutta, esim. toimijoiden roolien selkeyttäminen, valtion aluehallinnon (elinvoimakeskusten) roolin vahvistaminen lainsäädäntötoimin. ELY-keskusten (elinvoimakeskusten) tehtävien ja vastuiden tarkempi määrittely lainsäädännössä voisi vähentää epäselvyyksiä ja parantaa toiminnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää TEM hallinnon sisäisessä määrittelyssä välittävien toimeenpanon tehtävien ja alueellisten ELY-keskusten osalta.

6. Muut täydennystarpeet

Muut täydennystarpeet?

Ohjelmakauteen liittyvät käynnistämishaasteet (tietojärjestelmäkehitys EURA 2021 -järjestelmän osalta) raportti ei tuo riittävästi esiin kehittämisprosessiin liittyneitä haasteita tai ELY-keskusten käyttäjäkokemuksia kehitystyöstä. Jatkotyössä tulisi arvioida, että onko mahdollista digitalisoida, automatisoida ja hyödyntää muuta teknologiaa, jotta saataisiin huomio ensisijaisesti ohjelmatyöhön ja sen toteuttamiseen, sen sijaan, että huomio on liian paljon raskaissa tietojärjestelmissä, jotka vaativat todella paljon manuaalista työtä sekä hakijalta että käsittelijältä.

Huttunen Tommi
Pohjois-Savon ELY-keskus

Blomberg Jan
Pohjois-Savon ELY